
Absolwenci kierunku socjologii na Uniwersytecie Łódzkim w okresie XV-lecia jego istnienia (1945-1960)

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 15/1, 135-137

1961

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TRZYDZIEŚCI LAT „PRZEGLĄDU SOCJOLOGICZNEGO”
1930/31—1960

Z bieżącym numerem „Przeгляdu Socjologicznego” wydawnictwo to wchodzi w 31 rok swego istnienia. Pierwszy roczny tom tego wydawnictwa z Florianem Znanięckim jako redaktorem naczelnym nosił datę: Tom I, kwiecień 1930 — marzec 1931, Poznań, stron 307. W latach 1932 i 1933 „Przeгляд” nie ukazał się. Tom II nosi datę: Poznań 1934, stron 165. Od III (1935) tomu do VII (1939) siedziba redakcji znajdowała się w Warszawie. Tom III (1935) liczył stron 814; tom IV (1936) — stron 622; tom V (1937) — stron 830; tom VI (1938) — stron 600; tom VII (1939) — stron 428.

Przerwa w wydawaniu „Przeгляdu Socjologicznego” obejmowała lata wojny i okupacji 1940—1945. W 1946 r. ukazał się tom VIII (1946). Od tego tomu redakcja „Przeгляdu” mieści się na Uniwersytecie Łódzkim. Po trzech powojennych rocznikach VIII (1946), IX (1947) i X (1948) „Przeгляdu Socjologicznego” wydawnictwo to zastąpione zostało przez „Przeгляд Nauk Historycznych i Społecznych”, wydawany również na Uniwersytecie Łódzkim. Za lata 1950—1956 ukazało się 7 rocznych tomów „Przeгляdu Nauk Historycznych i Społecznych”.

W 1957 r. ukazał się tom XI (1957). Od tego rocznika „Przeгляд Socjologiczny” ukazuje się w ramach wydawnictw Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Od tomu XIII (1959) „Przeгляд Socjologiczny” ukazuje się regularnie dwa razy do roku. Obecny numer jest pierwszą częścią tomu XV (1961).

Tom I (1930/31) „Przeгляdu Socjologicznego” zawierał następujące artykuły: Ernest Bláha, *Współczesna socjologia czesku*; Jan St. Bystron, *Szkola jako czynnik deklasowania społecznego*; Jan St. Bystron, *Społeczna funkcja przysłowia*; Ludwik Krzywicki, *Na zaraniu życia społecznego*; Jan Krzyżanowski, *Z zagadnień socjologicznych państwa pierwotnego*; Bronisław Malinowski, *Zagadnienie pokrewieństwa w świetle najnowszych badań*; Józef Paczoski, *Dwie socjologie*; Czesław Znamierowski, *Z socjologii rozkazu*; Florian Znanięcki, *Studia nad antagonizmem do obcych*.

ABSOLWENCI KIERUNKU SOCJOLOGII NA UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM
W OKRESIE XV-LECIA JEGO ISTNIENIA (1945—1960)

Łódzki ośrodek socjologiczny powstał w roku 1945 wraz z utworzeniem Uniwersytetu Łódzkiego. Na Uniwersytecie tym krowano wówczas trzy socjologiczne katedry, tworzące razem Instytut Socjologiczny. Kierownikami ich byli prof. dr Józef Chałasiński (Katedra Socjologii), prof. dr Stanisław Ossowski (Katedra Teorii Kultury) oraz prof. dr Józef Obrębski (Katedra Etnologii). W roku 1945 rozpoczęto rekrutację studentów na czteroletnie studia socjologiczne. Sytuacja taka trwała aż do roku 1949, w którym to okresie w związku z reformą II-stopniowych studiów uniwersyteckich wstrzymano rekrutację na kierunek socjologiczny. Ostatnim więc rocznikiem, który otrzymał tytuł magistra nauk filozoficznych w zakresie socjologii, był rocznik, który rozpoczął studia w roku 1948. Absolwenci tegoż rocznika mogli otrzymać dyplom magisterski w nieprzekraczalnym terminie do dnia 31 grudnia 1952 roku po złożeniu pracy magisterskiej

i zdaniu egzaminu magisterskiego. W roku 1949 wprowadzono jednostopniowe trzyletnie studia nauk społecznych. Rekrutację na ten kierunek przeprowadzono jednakże tylko w latach 1949 i 1950, następnie wstrzymano ją, a sam kierunek uległ likwidacji w roku 1953 po opuszczeniu murów uniwersyteckich przez ostatnich absolwentów. Absolwenci nauk społecznych otrzymywali dyplom zawodowy. Nieliczni spośród nich otrzymali na Uniwersytecie Łódzkim tytuł magistra po dalszych dwuletnich studiach na kierunku historycznym. Inni, także nieliczni, mogli studiować pedagogikę lub filozofię na Uniwersytecie Warszawskim.

Studia socjologiczne wznowiono w roku akademickim 1957/58, przy czym obok rekrutacji na I rok studiów utworzono również rok IV studiów, na który przyjęto 11 absolwentów nauk społecznych z lat 1952—1953. Dziewięciu z nich uzyskało tytuł magistra w latach 1959—1960, dwóch zrezygnowało z uzyskania dyplomu. Pierwsi magistrowie spośród studentów, którzy rozpoczęli studia w roku 1957, uzyskują tytuł magistra w roku 1962.

Dyplom magistra nauk filozoficznych z zakresu socjologii uzyskały ogółem 73 osoby, w tym 64 osoby w latach 1948—1952 oraz 9 osób w latach 1959—1960 (były to osoby, które w latach 1952/53 ukończyły studium nauk społecznych). W rozbiciu na poszczególne lata akademickie odpowiednie dane liczbowe przedstawiają się następująco: 1947/48 — 2 osoby; 1948/49 — 3 osoby; 1949/50 — 6 osób; 1950/51 — 3 osoby; 1951/52 — 24 osoby; 1952/53 w terminie do 31 XII 1952 — 26 osób; 1958/59 — 4 osoby i 1959/60 — 5 osób.

Dyplom zawodowy I stopnia po ukończeniu nauk społecznych uzyskało ogółem 85 osób, w tym 5 osób, które ukończyły studia socjologiczne w latach 1948—1952, ale nie złożyły w przepisany terminie egzaminu magisterskiego i nie napisały pracy magisterskiej. Z wyżej wymienionych 85 osób — 17 osób uzyskało następnie tytuł magistra na Uniwersytecie Łódzkim w tym 8 osób w latach 1954—1955 tytuł magistra nauk filozoficznych z zakresu historii i 9 osób w latach 1959/1960 — tytuł magistra nauk filozoficznych z zakresu socjologii. Wspomniane tu osoby, które otrzymały tytuł magistra nauk filozoficznych z zakresu historii, pisały prace magisterskie pod kierunkiem profesorów socjologii.

Charakterystyczne są dane dotyczące wieku magistrów socjologii. Najstarszy z nich w chwili otrzymania magisterium liczył lat 55, najmłodszy 21. Przeciętna wieku kształtowała się raczej wysoko w ciągu całego okresu, na co wpłynął zarówno fakt długoletniej przerwy w nauczaniu w okresie okupacji u większości studiujących, jak i długoletnia przerwa w nauce po ukończeniu nauk społecznych u magistrów z lat 1959—1960. Dane dotyczące wieku dla poszczególnych lat akademickich przedstawiają się następująco: 1947/48 przeciętna wieku magistrów wynosiła lat 28, 1948/49 — 30 lat, 1949/50 — 29 lat, 1950/51 — 27 lat, 1951/52 — 30 lat, 1952/53 (do 31 XII 1952) — 28 lat, 1958/59 — 29 lat i 1959/60 — 33 lata. Przeciętna wieku wszystkich 73 magistrów nauk filozoficznych z zakresu socjologii na UŁ dla całego okresu wynosi 29 lat, jest więc stosunkowo wysoka w porównaniu z innymi kierunkami.

Tematyka prac magisterskich była bardzo różnorodna. Do roku akademickiego 1950/1951 na ogółem 14 prac pisano głównie z historii socjologii i socjologii czasopiśmiennictwa (po 3 prace), z socjologii miasta, kultury, szkolnictwa i wychowania (po 2 prace). Tematy prac w roku 1951/52 zaliczyć można do następujących działów socjologii: historia socjologii — 9 prac, socjologia szkolnictwa i wychowania — 6 prac, socjologia czasopiśmiennictwa — 4 prace, socjologia kultury, metodologia — po 2 prace. W roku akad. 1952/53 najwięcej prac napisano z zakresu socjologii wsi, szkolnictwa i wychowania (po 5 prac), socjologii czasopiśmiennictwa (3 prace), socjologii kultury (2 prace) i historii socjologii (2 prace). W latach 1954—1956 wszyscy absolwenci pisali prace na tematy z zakresu historii i socjologii czasopiśmiennictwa, w latach 1958—1960 głównie prace z zakresu socjologii szkolnictwa i wychowania (5 prac) oraz socjologii kultury (3 prace). Należy równocześnie dodać, że ponad 40% prac magisterskich omawiało bezpośrednio zagadnienia związane z województwem łódzkim.

Osoby, które ukończyły studia socjologiczne lub z zakresu nauk społecznych na Uniwersy-

tecje Łódzkim, pracują w różnych dziedzinach na różnych stanowiskach¹. Stosunkowo wielu z nich to pracownicy naukowcy przeważnie w Łodzi i w Warszawie. W Łodzi na 10 pracowników naukowych katedry socjologii I i II 7, w tym dwoje na stanowisku docentów, uzyskało magisterium z socjologii, bądź z historii u profesorów socjologii. Magistrami Uniwersytetu Łódzkiego z tych zakresów jest także większość (7 na 11) pracowników Łódzkiej Pracowni Zakładu Badań Socjologicznych.

HABILITACJE Z SOCJOLOGII W 1960 ROKU

Trzy habilitacje w zakresie socjologii odbyły się w 1960 r. Na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego w maju 1960 r. zakończony został przewód habilitacyjny dra Zygmunta Baumaņa, który habilitował się na podstawie pracy, *Klasa — ruch — elita. Studium socjologiczne dziejów angielskiego ruchu robotniczego*¹. W czerwcu 1960 r. na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego zakończony został przewód habilitacyjny dra Zygmunta Gostkowskiego. Podstawę habilitacji stanowiła praca pt. *Dziennik Łódzki 1884—1892 — Studium nad powstawaniem polskiej opinii publicznej w wielonarodowym mieście fabrycznym*². W czerwcu 1960 r. na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu ukończony został przewód habilitacyjny dra Janusza Ziółkowskiego, którego podstawę stanowiła praca: *Sosnowiec. Drogi i czynniki rozwoju miasta przemysłowego*³.

SESJA LENINOWSKA NA UNIWERSYTECIE IM. A. MICKIEWICZA W POZNANIU

Z okazji 90 rocznicy urodzin Włodzimierza I. Lenina odbyła się na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu w dniach 30—31 III 1960 r. sesja naukowa, zorganizowana przez Wydział Filozoficzno-Historyczny UAM. Tematyka referatów obejmowała szeroki krąg zagadnień naukowego socjalizmu. Problematyce wpływu Lenina na socjologię światową poświęcone były referaty prof. dra Tadeusza Szczurkiewicza i prof. dra Stanisława Kowalskiego (ten ostatni w formie głosu w dyskusji). Zagadnienie wkładu Lenina do socjologii narodu omówił w swym referacie z. prof. dr Władysław Markiewicz. Dalsze referaty dotyczyły leninowskiej walki z idealizmem subiektywnym w dziedzinie gnoseologii (referat z. prof. dra Stefana Kaczmarka) oraz wkładu Lenina do rozwoju materialistycznej teorii wychowania (referat doc. dra Józefa Kwiatka). Referat wstępny pt. „Lenin jako uczonej: teoretyk i praktyk” wygłosił prof. dr Henryk Łowmiański (wszystkie referaty Sesji Leninowskiej oraz niektóre głosy w dyskusji przygotowywane są obecnie do druku w Wydawnictwie Uniwersyteckim UAM w Poznaniu)¹.

Problematyka wzajemnego stosunku leninizmu i socjologii światowej wysunęła się w czasie obrad na czołowe miejsce. Charakteryzując recepcję myśli Leninowskiej wśród uczonych burżuazyjnych, prof. Kowalski stwierdził, że oddziaływanie marksizmu—leninizmu na socjologię światową miało wyraźny charakter w różnych okresach. I tak np. w pewnym okresie czołowi przedstawiciele marksizmu—leninizmu koncentrowali się na krytyce i precyzowaniu roli burżuazyjnych systemów socjologicznych jako systemów usługowych wobec kapitalistycznego ustroju (V. Pareto, Max Weber). W innym okresie wpływ marksizmu—leninizmu inspirował socjologów

¹ Patrz K. Kądzzielska, *Studia i praca zawodowa, życie społeczne i kulturalne byłych studentów socjologii, filozofii i nauk społecznych*, w tomie II: *Z badań klasy robotniczej i inteligencji*, Łódź 1960.

² „Studia Socjologiczno-Polityczne”, nr 5 (cały numer), Warszawa 1959 PWN, ss. 356.

³ „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi. Monografie i opracowania”, t. I (cały), Łódź 1960, ss. 247.

³ Śląski Instytut Naukowy w Katowicach. Katowice 1960, s. 386.

¹ Por. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Filozofia, Psychologia, Pedagogika, z. IV, Materiały Sesji Naukowej ku czci 90 rocznicy urodzin Lenina, Poznań 1961.